

ВІЗИТАЦІЯ ТОПІЛЬНИЦЬКОГО СВЯТОТРОЇЦЬКОГО ВАСИЛІЯНСЬКОГО МОНАСТИРЯ 1764 РОКУ

Історія монастиря реконструюється, головним чином, групою архівних джерел (XVII – XVIII ст.): фундаційними актами про заснування монастиря та церкви (привілеї, заповіти), інвентарними описами, протоколами візитацій, реєстрами монастирської документації, судовими актами, каталогами ченців.

Запропонована нами візитація вводяться до наукового обігу вперше, оскільки досі перебувала поза увагою дослідників. Історія Топільницького монастиря не була предметом спеціального дослідження, окрім окремих розвідок автора¹. Фрагментарні історичні відомості про монастир подають узагальнюючі каталоги монастирів Галичини без використання інформаційних даних візитаційного опису². Аналогічні, досить загальні відомості подано і в працях діаспорних істориків Чину Святого Василя Великого, які у своїх дослідженнях в основному послуговуються актовим матеріалом польських та ватиканських архівів³.

Таким чином, підсумовуючи джерелознавчий та історіографічний огляди, слід зауважити, що монастирські візитації, на відміну від парафіяльних, досі залишаються маловивченим джерелом.

Одним із різновидів масових церковних джерел є протоколи візитацій, які умовно можна поділити на парафіяльні та монастирські. Такий поділ зумовлений тим, що не всі монастирі володіли парафіями, у нашому випадку і розглядувана чернеча обитель, а також василіянські монастирі юрисдикційно були підпорядковані не місцевому єпископові, а провінційній управі Чину Святого Василя Великого (надалі ЧСВВ). Оскільки Топільницький василіянський монастир із 1739 р. входив до Святопокровської провінції ЧСВВ, його візитування проводили представники провінційної управи. Так, 5 липня 1764 р. візитація Топільницького монастиря була проведена делегованим о. Анастасієм Пйотровським, секретарем управи Святопокровської провінції ЧСВВ, який уклав протокол візитації відповідно до розпорядження о. Йосафата Сідлецького⁴, протоігумена Святопокровської провінції. Зокрема, останній займав вищезгадану посаду впродовж 1763 – 1772 рр.

Запропонований нами протокол візитації 1764 р. вважається на цей час найранішим дослідженням, із відомих нам джерел, та найповнішим описом Топільницького монастиря. Адже вдалося виявити ще інші протоколи візитацій від 1765 та 1768 рр. Зокрема, візитація 1765 р. подає тільки докладний опис документації монастирського архіву⁵, а натомість візитація 1768 р. значно доповнює відомості за 1764 р., подаючи детальний опис монастирського храму⁶.

Структура протоколу візитаційного опису відповідала вимогам Замойського синоду (1720 р.), включаючи в себе такі розділи:

- преамбула (заголовок документа, назва монастиря, організатор проведення та дата укладення візитації);
- фундація, статус і ситуація резиденції;
- сумарій документів монастирського архіву;

- грошові прибутки;
- церковне срібло;
- цинк, мідь, латунь, залізо;
- церковні ризи;
- стільці, покрівці, нарукавники;
- церковна білизна;
- захристія;
- богослужбові книги та книги монастирської бібліотеки;
- трапезна і кухня;
- фільварковий реманент;
- возівня та конюшня;
- стайня, обора, хліви;
- комора;
- врожай 1763 р.;
- засів на 1764 р.;
- монастирські селяни з переліком своїх повинностей у селах Топільниця та Тур'є.

Проте слід вказати на відсутність у візитаційному описі реформаційного декрету та характеристики діяльності чернецтва. Очевидно, цей копіярій укладено за типовим зразком інвентарного опису, який був складовою частиною візитації, оскільки в джерелі не подано повного тексту візитаційного протоколу.

Візитація василіяньського монастиря традиційно розпочиналася короткими історичними відомостями про час і місце виникнення об'єкту. Топільницький монастир св. Трійці, будучи фундований у 1616 р., посідав спочатку статус окремого монастиря, однак із переходом до унії (1691 р.) та входженням до новоутвореної Святопокровської провінції (1739 р.) чернечий осередок було реорганізовано у резиденцію (1754 р.), яку згодом приєднано до Спаського монастиря (1774 р.)⁷. Тому візитатор у преамбулі протоколу зазначає про візитовання Топільницької резиденції (малого монастиря).

Щодо фундації монастиря, то візитатор подає досить фрагментарні відомості, згадує тільки про його засновників та місце розташування, роблячи при цьому примітку, що опис збережених у монастирському архіві фундаційних документів подано окремо. Слід зауважити, що до нашого часу зберігся оригінал фундаційної грамоти шляхтича Григорія Турянського від 1616 р⁸. Це унікальний факт для василіяньських монастирів Перемишльської єпархії XVIII ст., які на момент проведення аналогічних візитацій упродовж 1763 – 1766 рр. не змогли представити оригіналів фундаційної документації, а в більшості випадків і їх копій. Такий незадовільний стан монастирського діловодства, який можемо простежити до моменту утворення Святопокровської провінції (1739 р.), створює для дослідників труднощі у визначенні точної дати заснування низки обителів.

На основі візитаційного опису можемо реконструювати забудову монастиря, який був оточений дерев'яним парканом. В'їзд на монастирське подвір'я знаходився із західної сторони і пролягав через дерев'яні ворота. За ними поблизу церкви розміщувалася дерев'яна дзвіниця із чотирма дзвонами. Біля неї праворуч стояв рефектар (трапезна) разом із каплицею святих апостолів Петра і Павла. До цієї трапезної із півдня було прибудовано комору, а із заходу пекарню. Ліворуч від дзвіниці у північному напрямку розташовувалася дерев'яна церква із великою банею посередині та меншою банею над великим вітварем⁹. Досить фрагментарний опис монастирського храму можемо

доповнити даними візитації за 1768 р. Зокрема, всередині церкви знаходився великий вівтар на честь положення ризи Пречистої Діви Марії. Весь іконостас із образами Спасителя та 12 апостолів, який розміщувався посередині церкви, був розмальованим та позолоченим. При вході до церкви (в сінях) знаходився старий вівтар Благовіщення Пречистої Діви Марії. Праворуч від іконостасу висів образ Спасителя та Св. Трійці із престолом¹⁰.

Найбільш поширеними потребами, що відправлялися в монастирській церкві, яка не мала статусу парафіяльної, були богослужіння за здоров'я та парастаси за померлих. Про це свідчать численні заповіді, переважно місцевих шляхетських родів. Зокрема, в монастирській церкві зберігався пом'яник роду Копистинських, вихідці з якого теж ставали ченцями та підтримували функціонування монастиря, що став родинною усипальницею¹¹.

Також для належного ведення душпастирської та проповідницької діяльності було укладено монастирську бібліотеку, яка за даними візитаційних протоколів 1764 – 1768 рр. налічувала біля 47 рукописних і друкованих книжок латинською, польською та церковнослов'янською мовами. Основний бібліотечний репертуар складала богослужбова література: Євангеліє, Апостол, служебник, ірмолой, мінеї, Трійдь, Часослов, Октоїх, Трифологон, требники, пом'яник. Для проповідницької діяльності залучалася спеціальна література: книга проповідей, звана “Праці”; книжечка з різними нотатками для проповідей; збірка різних рукописів, які стосуються проповідей та зв'язані шнурком; польські проповіді, друковані о. Керницьким; книга “Апокаліпсис” із поясненнями; євангеліє із тлумаченнями. Для формування та підтримання аскетичного духу серед чернецтва використовувалися Правила ЧСВВ та настановча література: медитації, моральні повчання (писані руською мовою), Почаївські казуси, бесіди Св. Хризофома. Також в бібліотеці зберігалися рукописи, призначені для чернечих студій: риторика, теологія, філософія. Наявність значної кількості рукописних праць наштовкує на припущення про те, що в монастирі діяв скрипторій. Зокрема, у монастирській бібліотеці знаходилося 7 рукописних книг, залишених від світлої пам'яті о. Геннадія Волошинського та, крім вищезгаданих, низка неоправлених, пошарпаних, пошкоджених книг без початку і кінця¹².

Поза церквою у напрямку виходу стояли чотири дерев'яні келії у формі дворика, що відповідало кіновіяльному укладові життя. Загалом, упродовж другої половини XVIII ст., чисельність монастирської братії коливалася від 2 до 5 ченців¹³. На захід поза парканом простягався монастирський город. Також біля дзвіниці знаходився малий сад, у якому були розміщені пасіка та пекарня. У кінці саду зведено монастирський фільварок (господарський двір), де стояли дві стодоли зі стайнями для коней і волів, три обороги сіна та хлів для свиней. Усі ці господарські приміщення були обгороджені дерев'яним парканом¹⁴.

Господарсько-фінансова діяльність монастиря, яка створювала певні матеріальні підвалини для функціонування братії, не відрізнялася від інших однотипних чернечих осередків. Передусім зупинимося на описі монастирського фільварку, до якого належали господарські будівлі та землеволодіння. Серед господарських будівель можна виокремити приміщення для зберігання врожаю (шпихлір, комори), для утримання худоби (стайня, конюшня, хлів), для складання робочого реманенту (возівня). Монастирський фільварок мав невеликий млин на 1 камінь, річний прибуток від оренди якого складав 16 злотих.

Основними сільськогосподарськими культурами, які були поширені в монастирському фільварку, були жито, пшениця (озима та яра), овес, просо, ячмінь, горох, біб, а тягловою силою в обробітку монастирських землеволодінь – коні та воли. У монастирському господарстві розводили корів, овець, свиней, курей та гусей. Також провадилися різноманітні дрібні промисли: бджільництво, пекарство, млинарство, садівництво, прядівництво, сироваріння та маслярство.

Для обслуговування фільварку та землеволодінь використовувалася праця монастирських підданих. За даними візитацій 1764 – 1768 рр., обитель налічувала від 10 до 15 підсадків. Вони посідали дрібні наділи в розмірі від чверті до півтора чверті орного поля. Повинності підданих зводилися до відбування панщини (2 дні на тиждень взимку, 3 дні влітку), до виготовлення прядива по 2 валки вовни або до сплати грошового чиншу в розмірі 12 злотих¹⁵.

Частина монастирських підданих перебувала в користуванні інших землевласників на засадах оренди. Так, у 1764 р. о. Василь Дверницький узяв в оренду город, який був записаний на монастир від п. Самуеля Яворського, вартістю 1 000 зл. Цей наділ посідали 3 монастирські піддані (Петро та Леско Дребети, Дуцьо Соленджак), які також передавалися у підпорядкування нового орендаря. Відповідно до контракту, він був зобов'язаний сплачувати протягом 3-х років річну провізію в сумі 109 зл. 25 гр.¹⁶

Зауважимо, що головним джерелом прибутків була господарська діяльність. Про це свідчать дані протоколів монастирських візитацій від 1764, 1768 рр. Так, якщо річний прибуток від церковних відпустів сягав ледь 50 зл., то надходження від оренди монастирських землеволодінь та млина становило 150 зл. Проте тут не враховано працю монастирських підданих, адже сумарний дохід монастиря, за даними описів 1754 р., складав 500 зл.¹⁷

Однак прихід австрійської влади, який ознаменувався проведенням релігійних реформ, призвів до того, що у 1774 р. Топільницьку резиденцію приєднано до Спаського монастиря. Згодом, у 1787 р., видано декрети про ліквідацію 42 василіянських монастирів, до переліку яких потрапила і Топільницька резиденція разом зі Спаським монастирем. Також було видано розпорядження про те, щоби монастирську церкву, яка була в доброму стані, перетворити на парафіяльну, а саму тогочасну парафіяльну церкву продати або ж перебудувати на громадський шпихлір. Резиденція ченців була оцінена в 24 флорини 30 крон та продана для помешкання пароха. Монастирські землеволодіння, піддані яких домагалися розподілу їх між собою, передані камеральному управлінню, яке було зобов'язане сплатити до релігійного фонду відповідну їх вартість¹⁸.

Підсумовуючи, слід зауважити, що василіянський монастир в Топільниці належав до невеликих, другорядних чернечих осередків Перемишльської єпархії, порівняно з Добромилем, Лавровим, Спасом та Перемишлем. Адже досить тривалий час обитель мала статус резиденції. Історія монастиря, як і його фундація, була пов'язана з діяльністю місцевих шляхетських родів Турянських, Копистинських. Із цих родів походили не тільки щедрі ктитори монастиря, але й самі ченці, які дбали про матеріальне та духовне функціонування обителі, що стала їх родинною усипальницею.

¹ Стецик Ю. Топільницький василіанський монастир Св. Трійці (XVII – XVIII ст.) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – Львів, 2005. – Кн. II. – С. 561-568; Його ж Шляхетські монастирські фундації у Перемишльській єпархії (XVII – XVIII ст.) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2006. – Вип. X. – С. 252-262.

² Косак М. (ЧСВВ) Монастирі Галичини (передрук праці 1867 р.) // Лавра. – 1999. – № 7. – С. 46.; Никорович Ю. (ЧСВВ) Церкви та монастирі Перемишля та Перемишльської єпархії (передрук праці 1879 р.) // Лавра. – 1999. – № 11. – С. 49.; Крип'якевич І. Середньовічні монастирі в Галичині. Спроба каталогу (передрук праці 1930 р.) // Лавра. – № 5. – 1999. – С. 47.

³ Ваврик М. (ЧСВВ). Нарис розвитку і стану Василіанського Чину XVII – XX ст. Топографічно-статистична розвідка // Записки Чину Св. Василя Великого (далі – Записки ЧСВВ). – Серія II. – Секція I. – Т. 10. – Рим, 1979. – 180 с.; Балик Б. (ЧСВВ). Монастирі Перемиської єпархії за владцтва Ін. Винницького // Записки ЧСВВ. – Серія II. – Секція II. – Т. 3. – Рим, 1958 – С. 69-97; Патрило І. (ЧСВВ) Нарис історії Галицької Провінції ЧСВВ // Записки ЧСВВ. – Серія II. – Секція II. – Т. XI (XVII). – Рим, 1982. – С. 43-130.

⁴ Йосафат Сідлецький – світське ім'я Йосиф-Константин. Батьки – Станіслав та Францішка із Песчеровських. Народився в 1716 р. у Волинському воєводстві. Отримавши добрі знання із права, філософії, а також моральної теології, вступив 01.08.1745 р. до Мильцінського монастиря (Володимирська єпархія). Після вступу відправлений до Почаєва для відбуття новіціату, де через рік 03.09.1746 р. склав довічні обіти професа. Після цього був секретарем Святопокровської провінції під час урядування протоігумена Іппатія Білинського. Через рік 27.08.1747 р. висвячений у ієромонахи із благословення луцького єпископа Теодора Рудницького. Цього ж року на Берестейській капітулі (16.08.1747 р.) обраний помічником секретаря при новообраному протоігумену Сильвестру Коблянському. А через рік, після смерті секретаря провінції о. Себастьяна Білинського, у червні 1748 р. обраний консультором провінційної управи, виконуючи обов'язки секретаря провінції. Водночас був ігуменом Білостоцького монастиря. Після трьох років урядування обраний на Берестейській капітулі (02.07.1751 р.) третім консультором провінційної управи. Водночас призначений ігуменом Лаврівського монастиря. У 1753 р. луцький єпископ Сильвестр Рудницький призначив о. Йосафата архімандритом Овруцької архімандрії, будучи затверджений привілеєм польського короля Августа III. На Берестейській генеральній капітулі (03.07.1759 р.) обраний протоконсультором Чину. Через чотири роки врядування протоконсультором Чину на Білостоцькій провінційній капітулі (липень 1763 р.) обраний протоігуменом святопокровської провінції. Помер 08.01.1775 р. в монастирі Овруцької архімандрії (Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – Фонд 3. – Спр. МВ-435. – Арк. 454)

⁵ Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІА у м. Львові). – Ф. 201. – Оп. 46. – Спр. 1917. – Арк. 577-580.

⁶ ЦДІА у м. Львові. – Ф. 684. – Оп. 1. – Спр. 3014. – Арк. 4.

⁷ Ваврик М. Вказ. праця. – С. 168, 206.

⁸ ЦДІА у м. Львові. – Ф. 129. – Оп. 3. – Спр. 206. «Привілей Турянського Г. на заснування монастиря. Оригінал. Пергамент 1616 р.». – Арк. 1. Родинним поселенням Турянських гербу Сас вважається с. Тур'є, де вони осіли у середині XV ст., володіючи водночас маєтками у Висоцьку, поряд із Ступницькими та Татомирами. На поч. XVI ст. деякий час Турянські посідали Корналовичі, а у 1506 р. купили с. Угерці (коло Самбора). У 1508 р. записано для Федька Турянського сс. Тур'є, Угерці, Висоцько, а для Петра – сс. Созань та Висоцько. Давні записи для Турянських на посідання сіл Висоцько, Тур'є, Комарники, Жупане і Кривка було втрачено в результаті пожежі, що змусило їх звернутися у 1505 р. до короля із клопотанням про нове підтвердження прав на посідання землеволодінь. Згодом королівська комісія підтвердила ці

права. У 1543 р. зустрічаються згадки про присутність Гната, Грицька та Михайла у с. Копистне, коло Перемишля. У 1558 р. Турянські обміняли свої села Кривка та Жупане із королевою Боною на землеволодіння у с. Топільниця (Wyrostek L. Ród dragów-sasów na Węgrzech i Rusi Halickiej. – Kraków, 1932. – S. 69-70). У 1624 р. Грицько Турянський Бучович, син Федька Бучича Турянського всі свої маєтності у с. Топільниця віддав місцевому новозаснованому монастиреві Св. Трійці (ЦДІА у м. Львові. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 96. – С. 620-623).

⁹ ЦДІА у м. Львові. – Ф. 201. – Оп. 46. – Спр. 1917. – Арк. 335.

¹⁰ Там само. – Ф. 684. – Оп. 1. – Спр. 3014. – Арк. 2.

¹¹ На даний час не вдалося віднайти пом'яників Топільницького монастиря та роду Копистенських. Хоча із розглядуваного періоду збереглися пом'яники Лаврівського, Добромільського та Щеплотського монастирів Перемишльської єпархії. Копистенські гербу Леліва – родинним поселенням вважається с. Копистно (коло Перемишля). Найраніші писемні відомості про цей рід сягають 30 – 40-их рр. XV ст. Впродовж XVI – XVIII ст. фіксуються частки окремих землеволодін в ряді поселень Перемишльщини: Топільниця, Городище, Бортники, Попелі, Тустановичі, Котів, Ролів, Перемишль, Торгановичі (Boniecki A. Herbarz Polski: wydanie nowe elektronicznie. – Т. 11. – S. 125. – 2002, Dr. Minakowski Publikacje elektroniczne.). Окремі згадки про Копистенських у Топільниці сягають другої половини XVI ст. Так, у 1560 р. Грицько Турянський продав свою частку в Топільниці Леськові Копистенському за 1 000 злотих (ЦДІА у м. Львові. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 20. – С. 13 – 15). У 1572 р. Лазар Копистенський Лесьович записав посаг своєї дружини Марії, дочки Грицька Турянського Петриковича, на своїх маєтках (ЦДІА у м. Львові. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 24. – С. 1155). Представники із цього роду займали різні посади в церковній ієрархії: Василь Копистенський із Йоськовичів в різний час був ієромонахом в Уневі (1612 – 1613 рр.), ігуменом у Ліцьку (1623 – 1624 рр.), ігуменом Перемишльського монастиря святої Трійці (1625 – 1631 рр.), ігуменом монастиря в Топільниці (1641 р.), ігуменом монастиря в Попелях (1647 р.). Захарія Копистенський із Федьковичів став архімандритом Києво-Печерської лаври. Михайло Копистенський у 1591 р. обраний перемишльським владикою, залишивши після себе четверо дітей. Із них рід Копистенських Федьковичів продовжили нащадки Андрія, що осіли у с. Топільниця. (Смуток І. Формування еліт та історія шляхетського стану Прикарпаття доби пізнього середньовіччя (XIV – XVIII ст.). Навчальний посібник. – Дрогобич, 2012. – С. 58)

¹² ЦДІА у м. Львові. – Ф. 201. – Оп. 46. – Спр. 1917. – Арк. 338.

¹³ Ваврик М. (ЧСВВ) Вказ. праця. – С. 122.

¹⁴ ЦДІА у м. Львові. – Ф. 201. – Оп. 46. – Спр. 1917. – Арк. 336.

¹⁵ Там само. – Арк. 339-339зв.

¹⁶ Там само. – Арк. 339зв.

¹⁷ Ваврик М. (ЧСВВ) Вказ. праця. – С. 122.

¹⁸ Chotkowski Ks. W. Redukcje monasterów bazylijskich w Galicji. – Kraków, 1922. – S. 37.

ДОКУМЕНТ

5 липня 1764 р., Топільниця – Протокол візитації Топільницького Святотроїцького василіанського монастиря

Арк. 336 //

Visitatio Residentia Topolnicensis ex comisio peril[lust]r[issim]o r[evere]ndi j[ego] m[os]ci Josaphat Siedlecki O[rdo] S[ancti] B[asilii] M[agni] Archimandrita Ovrucenę Provinciales per infrascriptum delegatum commissarium die 5 julii A[nno] D[omini] 1764 proprii in fundo per acta et expedita

Fundatio, status et situatio hujus residentia

Ta rezydencya czyli monasterek od rożnych j[ego] m[os]ciow panow ex szlachty, a osobliwie od j[ego] m[os]ciow panow Turzanskich y Kopystynskich (ut videre est in documentis infra titulo summariusz specificandis) ufundowana w ziemi Przemyskiej, między gorami we wsi Topolnicy nazwaney.

Wiazd do tego klasztoru od zachodu słońca w brame drewnianą. Za którą ku cerkwi zbliżywszy się iest dzwonica z drzewa wybudowana na ktorey iest dzwonow cztery, ieden większy, mniejszych trzy. Od dzwownicy po prawey ręce stoi refektarz razem y kaplica, ołtarzyk mały S[więtych] Apostołów Piotra y Pawła. Do tego refektarza na południe przybudowana szpiżarenka, na zachod zas piekarnia z komorą, w lewą zas strone czyli na pułnoc cerkiew drewniana z kopułą wielką posrodku, z pomniejszą nad wielkim ołtarzem. Za cerkiew ku wychodowi stoi celej cztery drewnianych w forme dworeczka. Na zachod poza parkan ciągnie się ogrod. Przy dzwownicy zas iest sadek mały, w którym pasieka ta piekarnia wysz wspomnioną, na dole folwark w którym stodoł dobrych porzytych z staien na konie y woly 2, brogow trzy y chlew na swinie. Wszystkie te budowle płotem opasane.

Summariusz dokumentow tego klasztoru

1-o. 1616 A[nno] przewiley funduszowy na pergaminie po poseku zwiszając pieczęcią. Łist że sam po rusku na pergaminie bez pieczęci dany w s[wietlej] p[amięci] j[ego] m[os]ci pana Grzegorza Turzanskiego, którym prawem oddaię w opieką monasterek ten p[anom] Alexandrowi Szeptyckiemu, Teodorowi Winnickiemu iest oblatowany y roborowany w Grodzie Przem[yskim] fina 6-ta na crastino fli. S. Magdalenae anni citati.

Арк. 336 (зв.) //

2-do 1620 A[nno] donatio a peril[lust]r[is] j[ego] m[os]ci Iacobo Turzanski Łytowicz duorum kmetorum mero prewę cum sorte zoznana.

3-tio eorę A[nno] consensą nobilise Turzanska supra illa donationem.

4-to 1722 A[nno] zapis na 1200 zl[otych] pol[skich] s[wietlej] p[amięci] j[ego] m[os]ci Innocentego Kopystynskiego na pięću cwierciach.

5-to 1689 A[nno] dona[tio] a j[ego] m[os]ci Alexandro Kopystynski cwierci pola nazwanego Potekonska in Grodzie Przem[yskim] pro suffragiy animae.

6-to 1730 A[nno] testament tegoż s[wietlej] p[amięci] j[ego] m[os]ci Innocentego Kopystynskiego namieniający samą summę 1200 zl[otych] pol[skich]. Tudzierz 2000 zl[otych] klasztornych pozyczonych przez oyca jego z ręk s[wietlej] p[amięci] Innocentego Hoszowskiego hegumena na ten czas Topolnickiego na dobra cum oblata. Fria 5-ta in f[es]to S[ancto] Priske V[irgin]i et Marty in Grodzie Przem[yskim].

7-mo legun. libg. annis transakcyą różną 3-tia j[ego] m[os]ci Kopystynscy viapins usq ad mutuam quuestionem z j[ego] m[os]ce p[anom] Szimiatkoskim summę 1200 zl[otych] pol[skich] na pięću cwierciach zapisanych przez j[ego] m[os]c Innocentego Kopystynskiego.

8-vo Idem annis ad scriptu j[ego] m[os]ciow p[anow] Kopystynskich 400 zl[otych] na wyż specyfikowanych pięću cwierciach.

9-no Traditio gruntu z chałupą, stodołą nazwanego macyłowka w 500 zł[otych] pol[skich].

10. 1744 A[nno] script na zł[otych] pol[skich] 100 w p[ana] Winnickiego uziętych na ewilacyą w ktorey summy że j[ego] m[óś]ci successorowie przez niemały czas niepłacili prowizyi dekret w Grodzie Przem[yskim] Roku 1763 wypadł na tradycyę dobr j[ego] m[óś]ci p[anom] successorom, ktorым traditya dobr stała się w roku 1764 za przełożenstwa j[ego] m[óś]c Wiktora Maluchickiego wydzieliwszy trzech poddanych z gruntami y wszestkiem j[ego] m[óś]c powinnościami tey prowizyi i było zł[otych] pol[skich] 640 za process zas y kondomnaty przyszło zł[otych] 189, wsey tedy summe dekret wydzieli klasztorowi poddanych truch.

Prowent Pieniężny

1-mo J[ego] m[óś]c p[an] Bazili Dwernicki zaarędował poddanych trzech oddanych nam przez dekret Grodu Przem[yskiego] w zalegley prowizyi od summy 1000 zł[otych] przez s[wietlej] p[amięci] Samuela Iaworskiego klasztorowi zapisanych, płacić na rok obowiązał się kontraktem zł[otych] 109 groszy 25, ale za aręda ogrod wakuię zł[otych] 85 groszy 25 w tym roku ma tylko dateż.

2-do Ze młynku klasztornego w arędę puszczonego przychodu na rok bywa zł[otych] pol[skich] 16.

3-tio Cerkiew z odpustami przez rok uczynie może plus minus zł[otych] pol[skich] 50.

Argentaria cerkiewna

1-mo Kielich srebnny (...) wyżlacany N[ume]ro 1

2-do Pateną wyżlacana srebnna N[ume]ro 1

3-tio Gwiazda srebnna niewyżlacana N[ume]ro 1

4-to Lyżeczka srebnna niewyżlacana N[ume]ro 1

Арк. 337 //

5. Krzyż srebnny staroswiecki połokciony bez sedesu N[ume]ro 1

6. Trybularz srebnny zwierchem lancuszkami, kołkami srebnymi 1

7. Koronek większych y małych srebnnych na obrazach pod tego bardzo srebla 4

8. Wotow srebnnych graniastych, iedno z lancuszkami trzema srebnymi 3

9. Kawalek srebla mały od koronki N[ume]ro 1

10. Wotum srebnne in forma gwiazdy N[ume]ro 1

11. Klawzurka srebnna od Ewangelyi oprawny oderwana N[ume]ro 1

12. Ewangelya druku Lwowskiego w sreblo oprawna, ma po jedney stronie na srodku blaszkie srebną z odrysowaną passyą po rogach 4 ewangelistow wszito koronkię srebnny po drugiey stronie pukłow 4 (...) sztuczek wszystkich srebnnych N[ume]ro 13

13. Ewangelya pisana w capa oprawna, na jedniey stronie po srodku na blaszkę srebną w promienae robioną N[ume]ro 1

Cyna, miedz, mosiądz, zelazo

1. Puszceczka cynowa p[od] conservatione S[anctisi]mi N[ume]ro 1

2. Kielich cynowy z patyną takież N[ume]ro 1

3. Puszka do srebnego trybularza miedziana N[ume]ro 1

4. Trybularzow mosiędzowych małych z lancuszkami zelaznymi 2

5. Dzwonków ołtarzowych N[ume]ro 1

6. Miedznicza mosięzna 1

7. Lichtarz weszący po srodku cerkwi zelazny duży 1

8. Vesow zelaznych, przed obrazami N[ume]ro 4

Apparaty swietne y żalobne

1. Apparat połamowy biały z złotą kompaną cum requizitis tey samey materyi N[ume]ro 1
2. Apparat niebieski wkolumny popielate drożelowy (...) posrodku połamową białą jeszcze nieobłamowany cum requizitis, tak że tey samej materyi N[ume]ro 1
3. Apparat stary różowy połpartyrowy z wielumną (...) białą gałąkiem szychowym obłożony cum requizitis 1
4. Apparat majowy atlasowy z stułą N[ume]ro 1
5. Apparatow wiszniowych starych N[ume]ro 2
6. Apparat materyi staroswieckiej w gwiazdeczki z stułą odmienney materyi N[ume]ro 1

Арк. 337 (зв.) //

7. Apparat pułdamaszkowy popielaty, stary z stułą starą podartą N[ume]ro 1
8. Apparat łabinowy popielaty bez stuły 1
9. Apparat żalobny atamanowy cum requizitis N[ume]ro 1
10. Apparatow starych (...) tureckiey materyą w gwiazdy bez stuł 2
11. Dalmatyka musultazowa z orarem 1

Stuły, wela, manipularze

1. Stuł pojedynczych N[ume]ro 2
2. Welum na karmazynowym grodeterze gładkim złotem haftowane (...) szychowym starym jedne, welum murowe zielone jedne, welow inney materyi starych 3 wszystkich N[ume]ro 5
3. Manipularzow oprócz wyszey wyrażonych znajduię się różnego koloru y materyi N[ume]ro 7

Bielizna cerkiewna

- 1-mo Alba szwabska z koroną szeroko musultarem podszytą N[ume]ro 1
- 2-do Alba lniana nowa z koroną dużą szeroką N[ume]ro 1
- 3-tio Alba lniana z koroną małą, płótnem niebieskim podszytą 1
4. Alb lnianych starych z koronkami małemi 2
5. Alb starych lnianych udołu (...) czerwoną wyszywanych 2
6. Alb innych grubszych dobrych y starych 3
7. Obrusow w kostki przerobianych 2, lany z koronką 8, bez koronek 2, wszystkich N[ume]ro 5
8. Zuwojow czyli peremitek lnianych N[ume]ro 3
9. Lytonow korporałow 4
10. Humerałow wszystkich 4
11. Antymissow z reliquiami N[ume]ro 3

Miscellanea zakrystyjne

1. Firanek starych na obrazach 2
2. Płazczenica na płótnie malowana 1
3. Choregiew profesjonalnych na płótnie malowanych 2

Арк. 338 //

Xięgi cerkiewne y biblioteczne

1. Ewangelia druku Lwowskiego wyszey wspomniona 1
2. Ewangelia pisana tak że wyszey sub tytuło argenteria wspomniona 1
3. Tryfoloy druku Lwowskiego in fol[io] 1
4. Oktoich druku Lwowskiego in fol[io] 1

5. Apostoł druku Lwowskiego in fol[io] 1
6. Trebnikow in 4-to drukowany i pisany N[ume]ro 1
7. Mrzalik druku Począjowę in fol[io] 1
8. Służebnikow druku Lwowskiego in 4-to 1
9. Iarmoły drukowany in fol[io] 1
10. Połustawow druku Lwowskiego in 4-to bez początku 2
11. Psalterzow druku Lwowskiego in 4-to N[ume]ro 2
12. Tryod posna 1, switnych 2, in fol[io] 3
13. Xiężka Troyca nabożeństwa in fol[io] 1
14. Miney pisanych na cały rok in fol[io] xiąg 6
15. Xięga kazań trudy dieła in fol[io] 1
16. Xięga Apokalipsis tłumaczone in fol[io] 1
17. Ewangelyę tłumaczone na niedzieli całego roku N[ume]ro 2
18. Besidy s[więtego] Chryzofoma xiąg N[ume]ro 2
19. Ewangelia pisana in fol[io] 1
20. Baroniusz bez początku y kęca poszarpany popołowku 1
21. Medytacyę Począjowę druku in fol[io] 1
22. Xiąg pisanych ruskich nrawouczytelnych z Ewangelii 2
23. Xięga pisana s[więtego] Chryzofoma in fol[io] 1
24. Pomiany xięga 1
25. Xiąg pisanych po s[wietlej] p[amięci] Genadym Wołoszynskim pozostałych wszystkich nieoprawnych 7
26. Xiężka pisanej filozofyi neoprawna 1
27. Xiężeczka notatow różnych do kazań oprawna 1
28. In walek różnych skryptow do kazań zdałych sznurkiem związany 1
29. Xiężeczka in 8-vo pisana N[ume]ro 1

Refektarz y kuchnia

1. Kubek cynowy na piwo N[ume]ro 1
2. Lyżek cynowych 4-wo 1
3. Obrus dobry 1, starych dzierawych 2, wszystkich N[ume]ro 3
4. W kuchni kociótek miedziany na piwo 1

Арк. 338 (зв.) //

5. Panew miedziana N[ume]ro 1
6. Radelek mały miedziany 1

Naczynie folwaroczne

1. Pług z żelazami wrzystkimi y sztykiem 1
2. Kil żelazne do pługa z lemczkiem 1
3. Bron z zębami żelaznymi N[ume]ro 1
4. Lancow do bron żelaznych 2
5. Lancuch w którym ogni 33 z kluką dowozow 1
6. Pila wielka 1
7. Pila mała 2
8. Koł żelazem zakuty do rozbiiania 1
9. Swider wężrzy 1, małych 3, wszystkich 4
10. Szczotek do czesania przędzy N[ume]ro 2
11. Oblęcy 1, pilnile 1, N[ume]ro 2
12. Siekaczow do siekania kapusty 2

13. Sukier z nowoprzybyłą 2
14. Szwayca 1
15. Skrynka z rzezakiem y stolnicę do rzmęcia sieczki 1
16. Kosa z piersniem do klepania y babką 1
17. Mdlazne 1
18. Rydels, sekacz kuchenny 1, sierp 1, sztuk N[ume]ro 3
19. Kłodek do zamykania 6

Wozownia z mosztarnią

1. Woz okowany, skórą obity N[ume]ro 1
2. Wozow wołowych prostych N[ume]ro 2
3. Załubnie na cztery konie 1
4. Sani prostych konskich, na parę koni i na jednego konia 2
5. Sani wołowych prostych N[ume]ro 2
6. Pulszerkow starych z kiami staremi para N[ume]ro 1
7. Szley rzemiennych para N[ume]ro 1
8. Wozdeczek rzemiennych 2
9. Kulbek niemieckich starych 2

Staynia, obora, chlewy

1. W stayni koni było 4, teraz tylko para 1
2. W oborze, którą w przeszłym roku wypadła znajduję się jeszcze wołow roboczych 2, krow doynych 3, jałowek 2, sztuk wszystkich N[ume]ro 7
3. W chlewie owczym owiec doynych 8, jarek 2, baran 1, jagniat młodych samiczek 4, barankow 2, sztuk wszystkich N[ume]ro 17
4. Z swin, ktorých przedtym było siemiora, została locha 1
5. W drobiu gęsi starych z gąsakami 7, młodych 23, kur starych z kugutem 9, kurczat młodych 36

Szpiżarnia

1. Słoniny pałci 2, kielbas 6, shubow 2, głowizna 1
2. Płotna konopnego arrzynow 6, masła kwertutek 3, syra owieczego gdelek 2, krowiego syra farka 1
3. Płaszcz sukienny gwozdzikowy jeszcze nowy po nieboszczyku N[ume]ro 2

Krzescencya 1763

1. Żyta ozimego kop 31, jarego kop 11, jęczmienia kop 23, przenicy jarey kop 34, skorozdły kop 28, owsa kop 56, grochu kop 8, bobu kop 12, całej krzescencyi roczney kop N[ume]ro 207
2. Lnu nieubycło y konopi, ale przędza z niego u tkacza świętospaskiego na podsatkow 2 zgorzała

Zasiew a[nno] 1764

1. Pod zime wysiano żyta półmiarkow 2 półmackow 2. Przenicy tylko półmacek 1
2. Na wiosnę wysiano przenicy jarey półmiarkow 2, owsa skorozdły półmiarkow 8, owsa prostego półmiarkow 4, ięczmienia półmiarkow 2, grochu półmackow 2, bobu półmiarek 1, lnu półmacek 1, konopi półmackow 2, prosa miarka 1

Poddani funduszowi

1. Michayło (...) na półtory czwieri
2. Stefan y Fedko naratialis na półtory czwieri
Арк. 339 (зв.) //
3. Senko Rynn timer na czwieri

4. Senko Zubak wozny na czwerci
5. Wasyl Rynnik na czwerci
6. Andrus y Pawło Sywanicze na czwerci
7. Michayło Martyniak na czwerci
8. Pawło Martyniak na czwerci
9. Michałko syn Lesia Sywanicza na czwerci
10. Andrus Rynnik na czwerci

Poddani cinszyszey wołowi. W zimie odbywaią panszczyzne ze cwierci dni 2, a w lecie zas od Świętego Juria do Świętej Pokrowy po dni 3. Przase powinni z czwerci posztucę jedney N[ume]ro 1. Welny zas przase powinni wałow 2, albo za przędzenie wołny płacic po groszy 12.

Poddani w Turzym przez dekret Grodzki Przemyski (...) prowizyi od 1000 zl[otych] pol[skich] klasztorowi Topolnickiemu z possessyi j[ego] m[óś]ci p[anow] Winnickich tradowani.

1. Petro Drebot, wołow parę robi utydzien tak że dni 2, sztukę przędszy powinien 1, wołny wałow 2, albo za przędzenie wołny płacic groszy 12
2. Dacio Sołendziak ma wołow parę robi w tydzień tak że dni 2, sztuką y welny wałow 2 albo za przędzenie groszy 12 płacic powinien
3. Lesko Drebot ten na połowie cwierci siedzi, ma wołow parę, robi tylko w dzień 1, półsztukiey przędszy y wal jeden welny przace powinien.

Ci poddani kontraktem arędowym purzczeni są j[ego] m[óś]ci p[anu] Bazyliu Dwiernickiemu na lat 3 pod obowiązkiem płacenia w rok klasztorowi groszy 25. Przez zawakowanie arędzy ogrodu się na ten rok pomieniony j[ego] m[óś]ci p[an] Dwiernicki za tenutą poddanych zapłacić klasztorowi ma zl[otych] pol[skich] 85 groszy 25.

Ten tak opisany y weryfikowany jako też y przewielowany intentią fidem subscripbo anno ię mense quibus supra.

Anastasius Piotrowski O[rdo] S[ancti] B[asilii] M[agni] peril[lust]r[issim]o r[evere]ndi Pro[vincia]lis secretarij ad hosce muną commissarius m[anus] p[ropria].

[Центральний державний історичний архів України у м. Львові. – Ф. 201. “Треко-католицька митрополічна консисторія, м. Львів”. – Оп. 46. – Спр. 1917. “Протоколи візитацій та інвентарні описи василіянських монастирів Галичини, Волині, Холмщини, Підляшшя та Великої України (1730 – 1767 рр.)”. – Арк. 336-339 (зв.). Рукопис. Тогочасна копія.]

Юрій Стецк.

Візитація Топільницького Святотроїцького василіянського монастиря 1764 року.

Пропонується публікація невідомого актового джерела до наświetлення історії Топільницького монастиря Святопокровської провінції ЧСВВ з церковних фондів Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, яке окреслює становище монастиря та економічне підґрунтя його функціонування.

Yuriy Stetsyk.

Visitation of the Most Holy Trinity Basilian monastery of the Topolnica in 1764.

It is here presented the publication of unknown assembly source to describe the history of the monastery in Topolnica of Saint Protectione province OSBM from the Church Funds of the Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, which outlines the situation of the monastery and economic bases of its functioning.